

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
0301 Oslo

Deres referanse
Vår referanse 2014/6167-4 561 GTH
Saksbehandler Gaute Thomassen, tlf. 61 26 60 60
Avdeling Miljøvernavdelingen

Dato 19.08.2015

Høring - Konesjon - Sundheimselvi kraftverk

Konklusjon

Fylkesmannen har innsigelse til etablering av Sundheimselvi kraftverk av hensyn til naturmangfoldet.

Bakgrunn

NVE har i brev av 28.04.15 sendt en søknad fra Skagerak Kraft om bygging av Sundheimselvi kraftverk på høring.

Tiltaket

Søker har i sin søknad fremlagt to utbyggingsalternativer. Alternativ I vil utnytte et fall på 371 m. Det planlegges en inntaksdam i betong ved kote 740. Fra inntaket føres driftsvannet i en ca. 4300 m lang nedgravd rørgate ned til kraftstasjonen på kote 369. Det må bygges adkomstveg opp til inntaket som en 70 m lang avstikker fra eksisterende skogsbilveg. Det er planlagt en kraftstasjon som vil bli liggende i dagen og ha en grunnflate på mellom 60 og 100 m². Alternativ II vil utnytte et fall på 195 m med inntaksdam i betong ved kote 564. Kraftstasjon er tenkt bygget på samme sted og på samme måte som ved alternativ I. Ved en utbygging etter alternativ II må en eksisterende veg forlenges med 200 m for å muliggjøre adkomst til inntaket. Ved begge alternativer kreves en 50 m forlengelse av en eksisterende avkjøring fra fylkesveg 267. Vassdragets mellomvannføring ved inntaket er oppgitt til 1,83 m³/sek og 1,94 m³/s ved henholdsvis alternativ I og II. Alminnelig lavvannføring oppgis til 0,167 m³/sek og 0,180 m³/s ved alternativ I og II. For alternativ I er 5-persentil sommer og vinter oppgitt til henholdsvis 0,232 m³/sek og 0,148 m³/sek. Tilsvarende tall for alternativ II er oppgitt til 0,250 m³/sek om sommeren og 0,160 m³/sek om vinteren. Kraftverkets slukeevne er oppgitt til 3,10 m³/sek for alternativ I og 3,88 m³/sek for alternativ II. Minste driftsvannføring er anslått til ca. 0,16 m³/sek for alternativ I og 0,19 m³/sek for alternativ II. For begge alternativer foreslår søkeren at det slippes en minstevannføring tilsvarende det enkelte alternativs 5-persentil om sommeren, mens det om vinteren er tenkt sluppet en minstevannføring tilsvarende den alminnelige lavvannføringen. Midlere årlig energiproduksjon er beregnet til 24,1 GWh for alternativ I og 14,5 GWh for alternativ II. Ved en utbygging etter alternativ I forventes det 17,9 GWh sommerkraft og 6,2 GWh vinterkraft. Tilsvarende tall for en utbygging etter alternativ II er 11,0 GWh sommerkraft og 3,5 GWh vinterkraft. Utbyggingsprisen er beregnet til 4,46 kr/kWh og 5,00 kr/kWh for henholdsvis alternativ I og II.

Kraftverket er planlagt tilknyttet nettet via en 22 kV jordkabel. En strekning på ca. 13 km i det overliggende nettet mellom Ulnes og Fasle må oppgraderes for å kunne ta i mot kraft fra det

omsøkte kraftverket. En slik oppgradering er planlagt gjennomført parallelt med kraftverksutbyggingen dersom konsesjon til Sundheimselvi kraftverk skulle gis.

Fylkesmannens vurdering av virkningene

Innenfor influensområdet til det mest omfattende utbyggingsalternativet er det registrert fire naturtyper beskrevet i DN-håndbok 13. To av disse er bekkekløfter, én er «regnskog» og den siste er en «rik barskog». Innenfor dette området er det registrert 19 rødlistearter hvorav to er sterkt truet (EN), fem er sårbare (VU), 11 er nær truet (NT) og én har status datamangel (DD). Alternativ II berører ikke regnskogslokaliteten i det hele tatt og i liten grad den øverste av de to bekkekløftlokalitetene. Innenfor influensområdet til alternativ II er det funnet 11 rødlistearter hvorav én er sterkt truet (EN), to er sårbare (VU) og åtte er nær truet (NT).

Botanikk

Regnskogslokaliteten og den nederste av de to bekkekløftene er vurdert som svært viktige (naturtypeverdi A). Det er fosserøyk også i den nederste kløfta. Den øverste bekkekløften har fått verdivurderingen viktig (naturtypeverdi B) mens lokaliteten med rik barskog er vurdert som lokalt viktig (naturtypeverdi C). Fosserøykskog (regnskog) og bekkekløfter er internasjonale ansvarsnaturtyper for Norge. Begge de to nasjonalt viktige naturtypene (verdi A) vil få betydelig redusert verdi som følge av endrete fuktighetsforhold etter en utbygging etter alternativ I, og tilsvarende for bekkekløfta etter alternativ II. Nedre kløft er en av de tre viktigste bekkekløftene i Valdres. Av rødlistearter er følgende utelukkende registrert i influensområdet til alternativ I: fossefiltlav (EN), fossenever (VU), sprekkjuke (VU), rustdoggnål (NT), sprikeskjegg (NT), harekjuke (NT) og spiss-stråmose (DD). Følgende rødlistearter er funnet i begge alternativers influensområde: huldrenål (EN), blåkurlemose (VU), kysttettetmose (VU), hvithodenål (NT), rimnål (NT), rotnål (NT), rynkeskinn (NT), rosenkjuke (NT), gullslørsopp (NT), lurvesøtpigg (NT) og hengepiggfrø (NT). Fossefiltlav og fossenever er særlig fuktighetskrevende arter. Det er stor sannsynlighet for at disse artene vil forsvinne ved en utbygging etter alternativ I. Flere av de andre artene lever også under humide forhold, bl.a. blåkurlemose, kysttettetmose og huldrenål, der sistnevnte er en typisk bekkekløftart. Redusert vannføring i vassdraget, særlig sommertid, kan medføre endret livsmiljø og bortfall/tilbakegang av flere eller noen av disse rødlisteartene.

Fugl

Det er fossekall og vintererle langs vassdraget. Redusert vannføring vil gjøre elva mindre egnet for disse.

Fisk

Det er ikke gjennomført noen kartlegging av fiskebestanden i Sundheimselva i forbindelse med søknaden. Det finnes elveørret på hele strekningen og elva ser ut til å være egnet som leveområde for ørret. I tillegg finnes ørekyt i Sundheimselva. Det må generelt forventes at fiskebestandene og bunndyrfaunaen på den planlagte utbyggingsstrekningen vil bli skadet som en følge av sterkt redusert vannføring. I tillegg fungerer partiet nedstrøms kraftverket og Sundheimsfossen som gyte- og oppvekstområde for ørret fra Strondafjorden. Siden gytemulighetene for ørret i Strondafjorden er relativt begrensede vil det være viktig å bevare de gyteområdene som finnes. For å unngå brå vannstandsendringer på strekningen nedstrøms kraftstasjonen ved driftutfall bør det derfor installeres en omløpsventil i kraftverket dersom prosjektet realiseres. Omløpsventilens kapasitet bør være minimum 50 % av kraftverkets slukeevne.

Forholdet til naturmangfoldloven §§ 8-12

- Kunnskapsgrunnlaget (§ 8). Etter vår vurdering gir de samlede undersøkelser som er foretatt på den berørte strekningen en relativt god kartlegging av naturmangfoldet i det berørte området og tilgjengelig kunnskap er benyttet.

- Førre-var prinsippet (§ 9). Etter vår vurdering er tilgjengelig kunnskap i stor grad tilstrekkelig for behandling av saken i forhold til virkninger for naturmangfold. Som det påpekes i rapporten om virkninger på biologisk mangfold er det krevende å undersøke deler av de to bekkekløftene pga meget krevende terreng. Det kan dermed ikke utelukkes at flere rødlistearter kan finnes i influensområdet, men dette lar seg ikke undersøke på en forsvarlig måte. Vi ser det derfor ikke som rimelig å tillegge førre-var prinsippet stor vekt.
- Samlet belastning (jf. nml § 10). Det er flere bekkekløftsystemer i Valdresregionen. Bekkekløft er en naturtype Norge har et internasjonalt ansvar for. Det foreligger nå søknad for 5 mindre kraftverk i regionen, og det eksisterer fra før kraftverk i flere bekkekløfter. Flere av de eksisterende kraftverkene har forringet meget verdifulle bekkekløftmiljøer i regionen. Vi mener hensynet til naturmangfoldlovens forvaltningsmål for naturtyper tilsier at de viktigste gjenværende bekkekløftene i regionen må skjermes mot inngrep, som f.eks. kraftutbygging. Nedre kløft er en av de største og mest varierte bekkekløftene i Valdres og en av de tre viktigste i denne regionen. Kløfta inkludert fosserøykskogen i øvre del er særs viktig i et nettverk av slike miljøer. Bekkekløftmiljøet i Sundheimselva som helhet vurderes som en av de viktigste av de uberørte kløftene i Valdresregionen. De omsøkte utbyggingsalternativene vil begge medføre betydelig forringelse av naturverdiene i bekkekløften. Skadevirkningene vil være størst ved alterantiv I som berører en lengere strekning av elven og både fosserøykskogen og nedre kløft, begge med nasjonal verdi.
- Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12). I en ev. konsesjon er det behov for å ta inn hjemler for å pålegge utbygger å bekoste oppfølgende undersøkelser og å gjennomføre tiltak for å begrense skadevirkninger av tiltaket. Selv med de foreslåtte avbøtende tiltak mener vi miljøskadene ved den omsøkte utbyggingen er betydelige. Vi mener videre at det er lite realistisk ut fra hensynet til kraftproduksjon og økonomi i kraftverket å sette krav om tilstrekkelig stor minstevannføring for å opprettholde fuktigheten i bekkekløften slik at skadevirkningene unngås.

Forholdet til vannforskriftens § 12

Den omsøkte kraftutbyggingen må forventes å ha negativ virkning på den økologiske tilstanden i vassdraget. Selv med de foreslåtte avbøtende tiltakene er det ikke åpenbart at vannforskriftens minimumsmål om god økologisk tilstand vil kunne opprettholdes på den utbygde strekningen. Fisk vil trolig være det mest følsomme kvalitetselementet. Vi mener imidlertid at ulempene for vannmiljøet ved energiproduksjon i Sundheimselvi kraftverk er begrenset sammenlignet med miljøulempene ved en rekke andre utbygginger av små kraftverk, forutsatt at det gjennomføres avbøtende tiltak, herunder installasjon av omløpsventil for å hindre brå vannstandsendringer på gyteområdet nedstrøms kraftverket.

Landskap

Utbyggingsområdet ligger i et relativt krevende terreng og rørgate og anleggsveg vil kunne gi en betydelig landskapsvirkning fram til det er revegetert. Ved en ev. utbygging bør det legges stor vekt på istandsetting av terrenginngrep for å dempe synligheten av landskapsinngrepene ved utbyggingen. Vi forutsetter at NVE påser at dette ivaretas på en god måte gjennom sitt tilsyn med en utbygging.

Redusert vannføring vil medføre en varig negativ påvirkning av landskapsopplevelsen. Mesteparten av Sundheimsfossen vil likevel forbli urørt.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Den omsøkte utbyggingen vil ikke påvirke inngrepsfrie naturområder.

Forurensing

Fraføring av vann fra elva på den utbygde fallstrekningen vil redusere resipientkapasiteten på strekningen. Så vidt vi kjenner til er det ikke andre forureningskilder på strekningen enn

renseanlegget på Vaset. Det fremgår av søknaden at utløpet fra rensesanlegget på Vaset vil flyttes til oppstrøms kraftverkinntaket ved en eventuell realisering av kraftverksplanene etter alternativ I. Forutsatt at dette gjennomføres kan vi derfor ikke se at fraføringen av vann vil medføre vesentlig forringelse av vannkvaliteten.

Søknaden gir ikke opplysninger om støynivået utenfor kraftstasjonen. Dersom kraftverket medfører støy av betydning, vil det kunne utløse behov for behandling etter forurensingsloven.

Dersom det i anleggsperioden skal utføres arbeid som kan medføre fare for forurensing, må dette også meldes til Fylkesmannen for vurdering.

Landbruk

Adkomstvegen til inntaket i alternativ 2 er lagt over fulldyrka jord. Fylkesmannen kan ikke se at dette er omtalt, og mener at dette er en klar mangel ved søknaden. Fylkesmannen mener at det må vurderes alternative atkomstløsninger og at konsekvensene av atkomstløsningene må komme tydeligere fram. Det må blant annet komme fram realistiske tall for hvor mye areal som vil bli omdisponert til atkomstvegen.

Rørgata vil gå igjennom skog og krysse dyrket mark over lengre strekning. Fylkesmannen forutsetter at rørgata blir nedgravd slik det blir skrevet i meldingen. Rørgata må legges så dypt at det kan foregå ordinær jordbruks- og skogbruksaktivitet over rørgata. For ikke å få problemer med ev. framtidig grøfting av må overdekningen være minst 1,2 m der rørgata krysser dyrka mark. Der rørgata går gjennom skog må overdekningen være tilstrekkelig til at den overalt kan krysses av store skogsmaskiner. Ei rørgate som sperrer atkomst fra en skogsbilveg og ut i skogen på grunn av at den ikke kan kjøres over er ikke akseptabelt. Dette vil medføre at skogsbilvegene vil miste en vesentlig del av sin funksjon dersom de bare kan betjene areal på den siden av vegen hvor rørgata ikke går.

Tiltaket berører både dyrka og dyrkbare arealer. Fylkesmannen forutsetter at det blir laget en arealoppgave som viser hva slags areal (dyrka og dyrkbart) som blir omdisponert og til hvilke formål. Dette skal være grunnlag for kommunens KOSTRA-rapportering.

Samfunnssikkerhet

Fylkesmannen forholder seg til de vurderingene som er gjort mht ras-, flom og erosjon og har ingen samfunnssikkerhetsfaglige merknader utover dette.

Oppsummering

Fylkesmannen fremmer innsigelse til at det gis konsesjon for den omsøkte utbyggingen av Mosåa på grunn av utbyggingens negative virkning på naturtyper av nasjonal verdi og fordi den truer en forekomst av den sterkt truede arten fossefiltlav. Innsigelsen er fremmet med hjemmel i vannressurslovens § 24, og begrunnes med hensynet til naturmangfoldet.

Dersom det likevel gis konsesjon for en utbygging må alternativ II velges, og det må tas inn følgende vilkår for å begrense skadevirkningene:

- Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 0,250 m³/sek om sommeren og 0,160 m³/sek om vinteren
- Krav om omløpsventil med kapasitet på minimum 1,94 m³/sek
- Krav til restaurering og istandsetting etter fysiske inngrep i forbindelse med anleggsarbeider.
- Hjemmel til å pålegge utbygger å utrede og gjennomføre biotoptiltak på den strekningen som berøres av utbyggingen.
- Standard naturforvaltningsvilkår.
- Det må utredes mulighet for alternativ adkomstveg som i mindre grad berører dyrket mark.
- Der rørgate og jordkabel berører dyrket mark må berørt areal tilbakeføres til dyrket mark ved avslutning av anlegget. Rørgate over dyrket mark må legges minimum 1,2 m dypt. For

utførelse av arbeid på dyrket mark må dette utføres i tråd med prinsipper som framgår av *Bioforsk Rapport Vol. 7 Nr. 181 2012 Flytting av oppdyrket jordsmonn for reetablering av jordbruksarealer*. kap. 2.2.1 – 2.2.3.

- Det forutsettes at omsøkt slukeevne fastsettes som maksimal tillatt slukeevne i en ev. tillatelse.

Med hilsen

Christl Kvam

Eli Blakstad
avdelingsdirektør

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift.

Kopi til:

Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Oppland fylkeskommune	Postboks 988	2626	Lillehammer
Nord-Aurdal kommune	Postboks 143	2901	Fagernes